

Omständigheterna kring frisläppandet av en 15-åring ur häktet

---

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 17 oktober 2008, klagade AA på att häktet Malmö hade släppt en 15-årig pojke, BB, ur häktet, trots att denne hade avvikit från ett hem för sluten ungdomsvård. Enligt AA hade "ansvarig placeringschef" åtminstone vid ett tillfälle haft kontakt med häktet och informerat om att BB skulle återföras till ungdomshemmet när häktningen hävdes. AA uppgav också att BB under aktuell period var efterlyst enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU.

Utredning

Ett utdrag ur Kriminalvårdens klientadministrativa system (KLAS) begärdes in och granskades. Kriminalvården anmodades därefter att yttra sig över anmälan.

I sitt remissvar anförde Kriminalvården (huvudkontoret), genom generaldirektörens ställföreträdare, enhetschefen CC, följande.

Bakgrund

AA har klagat till JO och anfört sammanfattningsvis följande.

Den 9 oktober 2008 hävdes häktningen av femtonårige BB som varit häktad misstänkt för bankrån. Häktet släppte BB direkt ut på gatan, men borde istället ha ordnat transport till Fagereds ungdomshem. BB är nämligen dömd till sluten ungdomsvård för två tidigare bankrån, men har inte helt avtjänat den påföljden eftersom han rymde från ett ungdomshem i augusti/september 2008. BB var efterlyst enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Enligt uppgifter från Statens institutionsstyrelse (SiS) hade placeringschefen där pratat med personal vid häktet Malmö och informerat om att överflyttning till ungdomshemmet skulle ske om häktningen hävdes. Så skedde dock inte.

Den 9 oktober 2008 rånades Nordeas bankkontor i Landskrona. Enligt massmedia utfördes rånet av en ung man som tog sig från platsen på moped. Den 13 oktober 2008 blev ett av Swedbanks kontor i Malmö rånat. BB var vid tiden för anmälan till JO misstänkt för detta rån.

Yttrande har hämtats in från region Syd.

Sakförhållanden

BB häktades den 11 september 2008 av Ystads tingsrätt. Polis förde samma dag BB till häktet Malmö. Den 9 oktober 2008 beslutade åklagaren att häva häktningen

eftersom det inte längre bedömdes finnas tillräckliga skäl för häktning. I enlighet med häktesföreskriften (se nedan) kontrollerade häktet Malmö i Kriminalvårdens register om det fanns någon verkställbar dom som BB hade att avtjäna. Så var dock inte fallet. Till följd av åklagarens beslut försatte häktet Malmö därför BB på fri fot.

Enligt en journalanteckning den 13 oktober 2008 införpassades BB samma dag till häktet Malmö av polis såsom omhändertagen enligt LVU. Han överfördes dagen därpå till Fagereds ungdomshem.

Varken polis eller åklagare hade informerat om att BB hade en aktuell efterlysning av annan anledning än den brottsmisstanke han hade häktats för eller om att han hade sluten ungdomsvård att avtjäna. Enligt häktet Malmö är det helt osannolikt att BB hade släppts om sådan information hade funnits.

Enligt anmälnaren skulle ansvarig placeringschef på SiS per telefon ha informerat häktet Malmö om efterlysningen och om den återstående slutna ungdomsvården. Den ansvarige placeringschefen vid SiS, DD, har dock vid Kriminalvårdens förfrågan förnekat att han har tagit en sådan kontakt. Det finns inte heller någon anteckning i SiS akt om ett sådant samtal. Vid kontroll med personalen vid häktet Malmö säger sig inte heller dessa ha mottagit ett sådant samtal.

När en person kommer till häktet med polis överlämnar polisen regelmässigt ett arrestantblad med upplysningar om polisens åtgärder beträffande personen. Om en person dömts för brott utgör arrestantbladet, som anger klockslag för anhållande, också ett underlag för Kriminalvårdens straffidsberäkning. I arrestantbladen finns även ett anteckningsutrymme för anledning/grund för beslut/ingripande. I BB:s arrestantblad angavs bl.a. ordet "efterlyst" i detta utrymme. I arrestantbladet angavs även att BB var anhållen i sin frånvaro. Personal på häktet Malmö har uppgett att uppgiften om efterlysning i detta sammanhang inte är sådan att de av den kan dra någon slutsats om vad som ska gälla vid ett eventuellt frisläppande. Uppgiften kan, enligt personalen, lika gärna avse inaktuella förhållanden eller att efterlysningen skett till följd av den brottsmisstanke för vilken personen har häktats.

I det första häktningsprotokollet angavs Råby ungdomshem vara BB:s adress. I övriga handlingar som häktet Malmö därefter fick del av anges BB ha en gatuadress i Malmö. Det framgår heller inte av häktets personakt att Kriminalvården har fått del av den sekretessbelagda bilagan till det förstahäktesprotokollet, där ytterligare uppgifter om BB:s personliga förhållanden rimligen bör ha funnits.

Den 22 september 2008 upprättade frivården Malmö Syd ett yttrande till Ystad tingsrätt om BB. Enligt yttrandet berättade BB själv under den personutredning som gjorts under häktestiden att han den 31 juli 2008 dömts till ungdomsvård åtta månader men att han bara var en kort tid på Råby ungdomshem och att han avvek därifrån i augusti 2008. Frivården föreslog i sittpåföljdsförslag att BB lämpligast borde dömas till fortsatt sluten ungdomsvård.

Häktet Malmö fastställde en plan för BB:s häktesvistelse den 30 september 2008. Av denna framgick inte något om domen den 31 juli 2008 eller om verkställigheten av den i domen beslutade påföljden sluten ungdomsvård. Det framgick även att frivården inte hade medverkat i planeringen.

Författningsbestämmelser

Enligt 20 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård ska polismyndigheten, på begäran av den som förestår vården vid ett särskilt ungdomshem, lämna biträde för att söka efter och hämta tillbaka den som dömts till sluten ungdomsvård eller för att ombesörja förflyttning av honom.

Av 8 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om planering av kriminalvårdspåföljd och häktesvistelse (KVFS 2008:12) framgår följande.

En plan för häktesvistelsen ska upprättas och fastställas snarast efter häktningen och senast inom tre veckor. Planen ska omprövas vid behov men åtminstone varannan månad. Frivården ska så långt möjligt medverka i planeringen. En tjänsteman med

ansvar för planen för häktesvistelse ska utses för varje klient. Uppgift om missbruk/beroende av alkohol och narkotika ska registreras omgående efter häktningen. Uppgiften ska bara ändras om tidigare registrering visat sig vara felaktig. Planen för häktesvistelsen ska omprövas vid behov.

I de allmänna råd som följer på bestämmelsen anges att den häktades situation kortfattat bör dokumenteras bl.a. med avseende på bakgrundsfaktorer. Av de allmänna råden framgår också att frivården bör komplettera planen för häktesvistelsen med relevanta uppgifter från personutredning/yttrande och annan information.

I den mall för planen som finns i det klientadministrativa systemet KLAS Häkte anges bl.a. att ”tidigare åtgärder p.g.a. brott exkl. KVR” bör anges som bakgrundsfaktor. Vidare anges att belastningsregistret bör användas som källa.

Av 7 kap. 2 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för behandling i häkte (KVFS 2007:1) framgår att ett häkte, innan en person frigges från häktet, ska kontrollera i Kriminalvårdens register om det finns någon verkställbar dom.

Kriminalvårdens bedömning

Ett häkte har inte inför frisläppande tillgång till något register som utvisar omen intagen i häktet är efterlyst av någon annan än den egna myndigheten eller om den intagne verkställer påföljden slutna ungdomsvård. Sådan information måste tillföras häktet på annat sätt, exempelvis genom att polis, åklagare eller SiS upplyser häktet om förhållandet. Av den utredning som Kriminalvården har gjort framgår dock inte att någon sådan information skulle ha lämnats till häktet.

I efterhand kan möjligen tyckas att häktet Malmö, till följd av anteckningen i arrestantbladet om att BB varit efterlyst och anteckningen i det förstahäkningsprotokollet om att hans adress var Råby ungdomshem, har haft anledning att undersöka förhållandena kring BB vidare innan försättandet på fri fot. Å andra sidan bör enligt Kriminalvårdens mening beaktas att ett frisläppande vid en hävd häktning inte får dra ut på tiden. Kriminalvården menar också att, om ett frisläppande inte är aktuellt på grund av en aktuellefterlysning, tydligare information borde lämnas till Kriminalvården än den nu aktuella anteckningen på arrestantbladet.

I första hand menar alltså Kriminalvården att det ålegat andra myndigheter att upplysa Kriminalvården om att BB, om häktningen hävdes, skulle överföras till ungdomshem för fortsatt verkställighet av slutna ungdomsvård.

I ärendet framgår emellertid också att häktet Malmös planering för BB

BB:s tid i häktet får sägas vara bristfälligt genomförd såvitt avser relevanta bakgrundsfaktorer. Hade planeringen gjorts i enlighet med Kriminalvårdens allmänna råd därom, inkluderande bl.a. samverkan mellan häkte och frivård, hade häktet rimligen inte kunnat undgå att notera att BB rymt från ungdomshemmet och att påföljden slutna ungdomsvård inte kunde vara till fullo verkställd. Detta borde i så fall ha föranlett häktet att ytterligare, t.ex. genomkontakt med SiS, söka information om vad som skulle ske om häktningen hävdes. Det kan alltså inte uteslutas att frisläppandet hade kunnat undvikas som en bieffekt av en bättre planering från Kriminalvårdens sida.

AA yttrade sig över remissvaret. Hon uppgav bl.a. att den som kontaktat häktet inte var placeringschefen, som hon felaktigt hade uppgett, utan föreståndaren för behandlingshemmet.

I ett beslut den 30 september 2009 anförde *JO Nordenfelt* bl.a. följande.

Bedömning

BB dömdes i juli 2008 till sluten ungdomsvård i åtta månader. Han avvek från ungdomshemmet under augusti månad. Han häktades den 11 september 2008 och fördes samma dag till häktet Malmö. Sedan åklagare den 9 oktober 2008 beslutat att häva häktningen, försattes BB samma dag på fri fot.

Kriminalvården har i remissvaret redogjort för den rättsliga regleringen på området.

Det AA är kritisk till är att BB försattes på fri fot trots att häktet telefonledes hade informerats om att han hade avvikit från ungdomshemmet och skulle återföras dit. Häktet har emellertid förnekat att man hade fått sådan information. Ord står således mot ord. Jag finner inte meningsfullt att gå vidare i saken.

Jag övergår nu till frågan om häktet ändå borde ha uppmärksammat att BB:s dom på sluten ungdomsvård inte till fullo hade verkställts.

Enligt 7 kap. 2 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för behandling i häkte (KVFS 2007:1) ska ett häkte, innan en person frigges från häktet, kontrollera i Kriminalvårdens register om det finns någon verkställbar dom. Som Kriminalvården har påpekat i remissvaret innehåller emellertid Kriminalvårdens register inte uppgifter om domar på sluten ungdomsvård. I en situation som den aktuella ankommer det således i princip på Statens institutionsstyrelse att göra Kriminalvården uppmärksam på att den häktade avvikit från ett ungdomshem. Detta utesluter dock inte att Kriminalvården, med anledning av uppgifter som framkommer vid t.ex. planering av häktesvistelse, vidtar åtgärder för att kontrollera om det finns någon verkställbar dom. Jag delar Kriminalvårdens uppfattning att häktet i det aktuella fallet borde ha uppmärksammat att BB hade dömts till sluten ungdomsvård och att denna inte till fullo hade verkställts. Sådan information framgår t.ex. av polisens belastningsregister, vilket Kriminalvården enligt 19 § förordningen (1999:1134) om belastningsregister får ha direktåtkomst till.